

*En skola
i världsklass!*

Språkutveckling på Grimstaskolan

Ett projekt i samarbete med NCS Skolverket

Av Margareta Lundmark

Språkutveckling på Grimstaskolan

Ett projektarbete med syfte att kartlägga och utveckla skolans arbete med läs-, skriv- och språkutveckling

Av Margareta Lundmark
Januari 2010

Undertecknad är lokal läs- och språkutvecklare på Grimstaskolan och är nu en av de 15 lärare i Stockholm stad som går den kompetensutveckling, som Skolverket och Nationellt Centrum för Språk-, läs- och skrivutveckling (NCS) anordnar för hela Sverige. Vårt uppdrag är att planera och genomföra ett utvecklingsprojekt på våra skolor och till vårt stöd har vi en handledare, som är expertlärare i Stockholm stad.

Bakgrund

Grimstaskolan är en två och treparallellig F-9 skola med nästan 500 elever varav ca 65 procent har svenska som andra språk och modersmålsundervisning. På skolan arbetar 85 personer. Skolan är organiserad i sex enheter. Lärarna är indelade i tre arbetslag, år F-3, 4-6 och 7-9. Omsorgspersonalen deltar även i den pedagogiska undervisningen tillsammans med klasslärarna. Det finns mindre lärarlag och det är de som arbetar med samma årskurs.

Klasserna är relativt små med cirka 15-25 elever i varje klass. Vuxentätheten har ökat ut under såväl lektionstid som raster med hjälp av assistenter och fritidsledare. Skolan samarbetar med Kulturskolan som en fortsättning på den kraftiga satsning på kultur som skedde genom Kompetensfondens stöd för några år sedan.

Kartläggning

I min kartläggning har jag utgått från inspektionsrapporter från Stockholms stad (2008) och Skolverkets rapport (2007). Jag har även utgått från Grimstaskolans kvalitetsredovisningar och arbetsplaner.

Skolverket inspektionsrapporten finns följande positivt att läsa

Inspektörerna bedömer att utbildningen i Grimstaskolan som helhet är av god kvalitet. Särskilt skall framhållas skolledningens och personalens stora engagemang som innebär att alla elever uppmärksammas och stöttas i sitt lärande. En tydlig fokusering på kunskaper och ökad måluppfyllelse framträder. Ett annat område att framhålla är det goda förhållningssätt som finns mellan yngre och äldre elever. ...

... studiemiljö som råder på skolan ger goda förutsättningar för ökad måluppfyllelse.

Stockholms stads inspektionsrapport 2008 finns följande positiva att läsa

En satsning på språkutvecklande arbete sker i klasser och grupper. Det finns ett tematiskt arbetssätt inom elevens val i samverkan med dramapedagog och Kulturskolans pedagoger.

Stockholms stads inspektionsrapport 2008 skriver att följande bör utvecklas:

Vi ser arbetet med ett språkutvecklande arbetssätt som ett fortsatt utvecklingsområde. Här har biblioteket en central roll och det är något som skolan arbetar för att bygga upp och vidareutveckla.

- Skolans stora utmaning är att arbeta språkutvecklande på alla nivåer och i alla ämnen då cirka två tredjedelar av skolans elever har annat modersmål än svenska.
- Det finns bland personalen en medvetenhet i dessa frågor även om vi inte alltid kan se det i undervisningen.
- 75 % av eleverna uppnår godkänt i svenska i åk 5.
- Skolans resultat bör förbättras
- Svenska som andraspråksundervisningen bör utvecklas som helhet
- Användningen av IT i undervisningen på skolan bör utvecklas.

Vidare kritiserar Utbildningsförvaltningen i inspektionsrapporten 2008.

Skolan har låga resultat

Resultaten varierar olika år i åk 5:s nationella prov. 2006 var 98 % godkända, 2007 var 74 % godkända och 2008 var 75 % godkända.

Kritik kommer även från skolverkets inspektionsrapport 2007.

- Skolan bör säkerställa att all undervisning tar sin utgångspunkt i strävansmålen i läroplanen och de nationella kursplanerna.
- Skolan bör i större utsträckning variera undervisningen så att elevers olika behov tillgodoses.

Inspektörerna besöker även lektioner:

... där det är svårt att se hur strävansmålen ligger till grund för undervisningen. I vissa ämnen är tryckta läromedel märkbart styrande. Organisationen av undervisningen, arbetsformer och arbetssätt verkar i några fall mer anpassade till enskilda lärares olika kunskapssyn än till strävansmålen och elevernas behov. Detta är särskilt tydligt i de lägre årskurserna.

Inspektörernas samlade intryck från intervjuer och lektionsbesök är att undervisningens kvalitet varierar såväl mellan olika arbetslag som mellan enskilda lärare. Någon röd tråd eller gemensam kunskapssyn hos lärarna från förskoleklass till årskurs 9 kan inspektörerna inte se under inspektionen. Inspektörerna bedömer att skolan bör säkerställa att all undervisningen tar sin utgångspunkt i strävansmålen i läroplanen och de nationella kursplanerna så att eleverna ges likvärdiga möjligheter att nå målen.

Vid flertalet av de lektionsbesök inspektörerna gör arbetar eleverna dock med samma sak och de individuella lösningarna är ofta av kvantitativ karaktär, dvs. eleverna får göra mer eller mindre av samma sak. I några årskurser nivågrupperas undervisningen i vissa moment för att bättre möta elevernas olika behov. Elevers placering i grupperna omprövas när elever och lärare tycker att detta är lämpligt. I den vanliga klassundervisningen ser inspektörerna få exempel på individuellt utvalda läromedel för olika elever. Vanligast är att alla har samma bok och arbetar med samma uppgifter. Elever berättar att de på matematikundervisningen ofta uppmanas att de inte får arbeta längre än till en viss sida i matematikboken eller till en viss uppgift. De extra uppgifter som snabba elever kan få upplevs sällan särskilt stimulerande. Inspektörerna bedömer att skolan i större utsträckning bör variera undervisningen så att elevers olika behov tillgodoses.

Slutbetyg enligt Skolverkets statistik.

	Skolan			Kommunen			Riket		
	2004	2005	2006	2004	2005	2006	2004	2005	2006
Meritvärde	185,6	192,3	207,0	221,0	221,3	221,9	206,9	206,3	206,8
Andel (%) med Fullständigt slutbetyg	61,0	52,8	76,7	75,6	75,7	75,1	75,9	75,5	76,0
Andel (%) behöriga till nationella prog.	80,5	72,2	86,0	89,8	89,2	90,0	89,6	89,2	89,5

Kvalitetsredovisning läsåret 2006/2007

Vid bedömningen av kunskapsresultaten framkommer att slutbetygen i årskurs 9 under ett antal år legat under resultaten i riket som helhet och i kommunen. En positiv utveckling har dock skett i detta avseende under det senaste året.

Kvalitetsredovisning 2007/2008

Vi åtar oss att arbeta aktivt för att fler elever skall nå målen för utbildningen.

Andelen behöriga till gymnasiet i skolår 9 vid vårterminens slut

År	%
2008	80,4
2007	73,8

Elever med lägst betyget godkänd

Ämne	Elever med lägst betyget godkänd (Skolor 9):
	%
Engelska 2008	86,1
Engelska 2007	84,6
Matematik 2008	86,4
Matematik 2007	82,1
Svenska/SvA 2008	97,1/66,6
Svenska/SvA 2007	97,1

I arbetsplan för Grimstaskolan står följande 2008/2009

En satsning på basämnena matematik, svenska och engelska, med stor vikt på språkutveckling, ska utgöra grunden i alla ämnen.

Kvalitetsredovisning 2008/2009

ENHETEN ÅTAR SIG ATT ARBETA FÖR ATT FLER ELEVER SKA NÅ MÅLEN I ÅR 9.

Arbetsätt:

- Tydligt formulerade mål och kriterier från förskoleklass till år 9 tas fram i varje ämne.
- En satsning på basämnena matematik, svenska och engelska, med stor vikt på språkutveckling, ska utgöra grunden i alla ämnen.
- Fortbildningsinsats görs för att höja lärarnas kompetens i likvärdig bedömning och betygssättning.
- Läxhjälp erbjuds.
- Specialpedagoger stöder elever med särskilda behov med utarbetade handlingsplaner och framtagande av hjälpmedel.

Nationella provresultat

Andel elever som uppnått kravnivån i det nationella provet i engelska i år 9	78 %	2009
Andel elever som uppnått kravnivån på det nationella provet i matematik i år 5	89 %	2009
Andel elever som uppnått kravnivån på det nationella provet i matematik i år 9	65 %	2009

Andel elever som uppnått kravnivån på det nationella provet i svenska i år 5	89 %	2009
Andel elever som uppnått kravnivån på det nationella provet i svenska i år 9	78 %	2009

Elevernas syn på IT i undervisningen i skolundersökningen 2009

Andel elever som är nöjda med hur deras skola använder IT i undervisningen, enligt skolundersökningen år 6	55%	2009
Andel elever som är nöjda med hur deras skola använder IT i undervisningen, enligt skolundersökningen år 9	31%	2009

Betyg i åk 9

Andel elever i år 9 med behörighet till de nationella programmen	61 %	2009
Andel elever i år 9 som uppnått målen i alla ämnen, vid vårterminens slut.	49 %	2009

Resultat

LUS-resultat juni 2009 för åk 3

22 elever av 40 hade uppnått LUS 15.

Nationella proven i åk 3 2009 i Svenska

29 av 40 uppnådde godkänt

Analys och värdering av förutsättningar och behov

Grimstaskolan har låga resultat och det vill vi på Grimstaskolan förbättra. Enligt kartläggningen har dock svenska/sva bättre resultat än matematik och engelska, när det gäller betyg i åk 9 2009. I detta utvecklingsprojekt inriktar jag mig endast på svenska/sva och därmed läs-, skriv- och språkutveckling, som är viktigt att förbättra, eftersom det påverkar alla ämnens resultat.

FLUKTUERANDE RESULTAT

De nationella provens resultat i åk 5 varierar från år till år på Grimstaskolan. Kan olika lärare bedöma olika eftersom det varierar så olika? Ett sätt att säkerställa bedömningen är att andra lärare, som inte undervisar i klassen, är med och bedömer de nationella proven. Utbildningsförvaltningens inspektörsrapport (2008) menar också att man kan säkerställa bedömningen av resultat genom att flera lärare läser proven. I kvalitetsredovisningen 2009 visar rektor på en vidareutveckling av lärarnas likvärdiga bedömning bl. a. genom arbete i nätverksgrupper tillsammans med lärare i andra skolor i närområdet. Rektor menar att det låga resultatet 2009 i åk 9 beror på att eleverna var få och flera elever var

nyanlända till Sverige men även att flera elever var i behov av särskilt stöd. Detta fick en stor procentuell effekt på den lilla årskullen. Några av våra egna studiemotiverade elever har från och med åk 6 eller åk 7 valt andra skolor med olika profiler och det har också påverkat resultaten.

Läsprocessen i de naturorienterade ämnena

Skolverket granskar just nu läsprocessen i svenska och naturorienterade ämnen i 32 skolor. Under oktober och november besöker man årskurserna 4-6 för att granska undervisningen i de naturorienterade ämnenas läsprocess och en rapport kommer i mars 2010. På Grimstaskolan har lärare från åk 1 till åk 6 under många år genomgått en kompetensutveckling i naturorienterade ämnen (NTA). Stockholms stads inspektörsrapport pekar på att skolans stora utmaning är att arbeta språkutvecklande i alla ämnen och speciellt eftersom det finns så stor procent som har annat modersmål än svenska. Det syns på att endast 61 % hade behörighet till de nationella programmen 2009 och att det endast var 49 % som hade uppnått mål i alla ämnen 2009. Även de naturorienterade ämnena behöver arbetas mer på ett språkutvecklande sätt. Skolan har inte tidigare arbetat så tydligt resultatnriktat utan mer fokuserat på socialt engagemang och i Skolverkets inspektörsrapport 2008 står att skolan bör säkerställa att all undervisning tar sin utgångspunkt i strävansmålen i läroplanen och de nationella kursplanerna. I inspektörsrapporterna står även att vi på Grimstaskolan har resultatmässigt låga förväntningar på eleverna. Om vi nu arbetar mer resultatnriktat kan förhoppningsvis elevernas betyg höjas och fler elever få behörighet till de nationella gymnasieprogrammen.

ELEVER MED ANNAT MODERSMÅL

Grimstaskolan har under några år successivt fått fler elever med annat modersmål än svenska och det ställer andra krav på skolans lärare. Det finns ett samband mellan att vi får alltmer elever med invandrarbakgrund och skolans låga resultat. I PIRLS (2007) menar man att det är stora skillnader mellan infödda elever och elever med utländsk bakgrund. Skolverket (2008) anmärkte på undervisningen i svenska som andra språk. Vi behöver på Grimstaskolan arbeta med språkutveckling, som gynnar alla elever, men speciellt elever med annat modersmål än svenska.

SOCIOEKONOMISKA TILLÄGGSANSLAG

Grimstaskolan har socioekonomiska tilläggsanslag från Stockholms stad. I vårt upptagningsområde, som Grimstaskolan ligger i, finns en del föräldrar som inte har god studievana. I vårt upptagningsområde finns många familjer med låg utbildning (Salsa). De låga resultaten kan till en del bero på att några föräldrar inte har förutsättningar att hjälpa sina barn med studierna. Elevernas hemförhållanden påverkar en del av elevernas läsprestationer (Frank, 2009). Enligt PIRLS (2007) delegerar klasslärare ofta ansvaret för elevers läsutveckling till andra i skolan, till hemmet och till eleven själv och det påverkar elevers läsutveckling om inte

föräldrarna har möjlighet att stötta. Behovet av mer vuxentäthet är stort på Grimstaskolan och därför är möjligheten att ha mindre klasser viktigt bl. a. för att kunna bemöta eleverna mer individuellt. Lärarna i de lägre årskurserna har i sin tjänst timmar för att arbeta som resurs i sin egen klass och/eller i andra klasser. Fritidsassistenter och omsorgspersonal finns som extra vuxenstöd i den pedagogiska verksamheten i åk 1-3.

BÄTTRE MÅLUPPFYLLELSE MED IKT?

Grimstaskolan har förra läsåret och detta läsårs satsat ekonomiska resurser på datorer och projektorer i klassrummen för att det ska bli ett naturligt inslag i undervisningen. Kan måluppfyllelsen bli bättre genom IKT-satsningen? Undervisningen kan bli mer engagerande och lustfylld i alla ämnen med modern teknik och lärare kan t ex strömma ner filmer från mediateket. I vår tid används IT mer och mer, då gäller det att även skolan har möjlighet att använda den moderna tekniken. Skolverket fick 2005 ett uppdrag av regeringen att främja utveckling och användning av informationsteknik i skolan och det kallas PIM som står för "praktisk IT- och mediekompetens" och är en kombination av handledningar på internet, studiecirkel och hjälp i vardagen (www.pim.skolverket.se).

Blyga barns självförtroende kan stärkas genom digital media och detsamma gäller för elever, som har specifika läs- och skrivsvårigheter. Min mening är att IKT kan till viss del öka måluppfyllelsen för våra elever. Problemet är att den tekniska utrustningen kräver att lärarna får fortbildning så att man kan använda den nya utrustningen. I kvalitetsredovisningen 2009 framkommer att eleverna inte är nöjda med användandet av IT i undervisningen.

Pedagogiska dataprogram är viktiga för elever i behov av särskilt stöd, när det gäller kunskapsutveckling och färdighetsträning för en bättre måluppfyllelse. Skolan har flera dataprogram men dessa program används inte så mycket som man skulle kunna. Vi lärare skulle behöva mer datasupport.

Övergångar mellan "stadier"

Övergången förskoleklass – åk 1

Utbildningsförvaltningen anser att övergången fungerar bra mellan förskoleklass och åk 1 och att det är ett bra samarbete mellan pedagogerna (Utbildningsförvaltningen.2008). Några elever har inte tillräcklig fonologisk medvetenhet så att läsningen kommer igång på ett positivt sätt, trots språkutvecklingsarbete i sexårsverksamheten och uppföljning i maj. Skulle resultaten bli bättre om vi arbetade mer med fonologisk medvetenhet på hösten i åk 1 som Ingvar Lundberg framhåller i Bornholmsmodellen (2007)?

Övergångar mellan åk 3 till åk 4

I åk 4-6 är lärargruppen stadig och det har varit samma lärare i flera år. Ett par lärare har dock varit föräldralediga vissa perioder och det har påverkat klassernas trygghet och elevernas lärande och det visar sig på de nationella provens resultat. Lärare i dessa årskurser har alla erfarenhet hur man kan möta elever i åk 4 i deras läs- och skrivutveckling och de har möjligheten att möta eleverna många timmar i veckan och ser relativt snabbt var eleverna står i sin utveckling.

Övergång mellan åk 6 - åk 7

Texterna som elever möter i faktaböcker i åk 7 har en helt annan svårighetsnivå än i åk 6 och eleverna behöver mycket förklaringar och stöd i hur man bearbetar texter. Hur ska man överbrygga mellan dessa stadier, som är ett relativt stort problem på Grimstaskolan? Alla lärare i stort sett är utbildade för den tjänst de har i åk 7- åk 9. Eleverna går i samma skola i åk 6 och åk 7 och ändå är den övergången svårast. Eleverna är vana att mestadels ha en klasslärare och nu möter de flera olika lärare, ändå har skolan försökt se till att de inte möter så många lärare i åk 7. Det tar längre tid att se elevernas läsutvecklingsnivå, eftersom ämneslärare endast har eleverna några timmar i veckan. Övergången mellan åk 6 och åk 7 behöver förbättras så att lärare kan bemöta eleverna så bra som möjligt och speciellt de elever som är i behov av särskilt stöd. Ett samband kan eventuellt finnas mellan lärarnas kompetens när det gäller att möta elever som har specifika läs- och skrivsvårigheter och elevernas svårigheter med texterna (Myrberg, 2003).

Förebyggande arbetsätt

Förskollärarna arbetar med fonologisk medvetenhet men inte på ett strukturerat sätt som t ex i Bornholmsmodellen (Lundberg, 2007). På Grimstaskolan har vi alltsedan 1998 testat elevernas fonologiska medvetenhet (Häggström och Lundberg, 1994) och förskollärarna har sedan arbetat extra med de elever som har låga resultat, som vi sedan följer upp med nytt test i maj. Det är viktigt att arbeta förebyggande, så att så få elever som möjligt får läs- och skrivsvårigheter. Om man tidigt arbetar med fonologisk medvetenhet gynnar det alla elevers läsutveckling och speciellt de elever, som kan få läs- och skrivsvårigheter (Frost, 2005; Lundberg, 2005; Myrberg, 2001). Enligt Ingvar Lundbergs (2007) forskning är fonologisk medvetenhetsträning i sexårsverksamheten oerhörd viktig. Bornholmsmodellen har visat, att genom sin genomarbetade strukturella uppläggning, har elever och skolor som använder den metodiskt, höjt elevernas kunskapsnivå i läsning och eleverna har fått en bra start i åk 1 genom att lärarna repeterat Bornholmsmodellen i åtta veckor.

Kan vi bli ännu bättre när det gäller fonologisk medvetenhet och elevernas förutsättningar för läsinlärning i åk 1? Kan vi bättre följa upp de elever som fortfarande har svårigheter i sin fonologiska medvetenhet? Lärare, som ska ta

emot nästa års åk 1 arbetar i år med sexåringarna för att överbrygga från förskoleklass till klass 1. Det skulle även gynna eleverna om förskollärare har möjlighet att följa sin sexårsgrupp upp i åk 1. Det kan finnas ett samband mellan de låga LUS-resultaten och att lärarna i de yngre årskurserna inte alltid har kunskap om hur viktigt den fonologiska medvetenheten är. Den kunskapen är oerhörd viktig enligt många av dagens läsforskare (Frost, 2005; Myrberg, 2001, 2003; Lundberg, 2007).

Förebyggande arbetssätt är även viktigt när det gäller läsförståelse. Några av våra elever har låga resultat i LUS och uppnår inte målen för sin årskurs. Många forskare har under de senare åren forskat på det och det har kommit flera böcker i ämnet. Barbro Westlund (2008) menar att det är viktigt att man undervisar explicit i läsförståelse under hela skoltiden. Formell färdighetsträning dominerar och samtal om innehåll och tolkningar är inte lika vanligt (PIRLS, 2007). Många lärare jag pratat med har lyft upp vilka stora svårigheter det är med elevernas förståelse av texter. Det gäller från åk 1 till åk 9.

Kompetens

Gustafsson och Myrberg (2002) menar att huvudslutsatsen från genomgång av många forskningsrapporter är att lärarkompetensen är den enskilt mest betydelsefulla faktorn för elevernas resultat. Franks avhandling (2009) visar att nära 10 % av skillnaderna mellan klassers läsprestation kunde förklaras av lärarkompetensfaktorn. Det är viktigt med erfarna och välutbildade lärare som undervisar i läsinlärning. Kompetens förvärvad genom yrkeserfarenhet, pedagogisk utbildning, ämnesutbildning och/eller kompetensutveckling har positiva effekter på elevernas resultat (Myrberg, 2001, 2003; Snow, Burns and Griffin, 2001). En stor betydelse för elevernas läsresultat påverkas också av lärarkompetensen att kunna skapa trygghet i klassen och kompetensen att få tillstånd ett bra samarbete med föräldrarna (Frank, 2009). Ett samband med våra låga resultat kan vara att flera lärare behöver kompetensutveckling i läsutveckling, eftersom alla lärare inte har grundlig utbildning i läsinlärning. Samtidigt kommer nya rön och forskningsresultat som visar på ny effektiv pedagogik speciellt i läsförståelse. I de yngre årskurserna finns vissa timmar stöd av fritidspedagoger och de har inte läsutveckling i sin utbildning. I åk 1 har vi i höst förstärkt resurserna genom att det är tre utbildade lärare för två årskurser och alla tre har erfarenhet som lärare, men alla har inte grundlig läsinlärning i sin utbildning. God kunskap i läsinlärning är viktigt för elevernas positiva läs- och skrivutveckling och flera rapporter och forskare framhåller detta (Elbro, 2006; Frank, 2009; Frost, 2002; Myrberg, 2001, 2003). En förklaring kan också vara som inspektionsrapporten (Utbildningsförvaltningen, 2008) tar upp, att många elever i flera klasser arbetar med samma material och att tryckta läromedel är märkbart styrande, och att eleverna därmed inte kan påverka sitt eget lärande, vilket kan

vara alltför svårt för elever i behov av särskilt stöd. Om lärare har grundliga djupgående kunskaper i läsinlärning är man inte lika beroende av tryckta läromedel. Hög kunskapsnivå krävs för att man ska kunna frigöra sig från begränsningar av typen läromedel. Det är viktigt att variera material och pedagogiska ansatser (Håkansson, 20091116).

Målsättningar

En stor övergripande målsättning på Grimstaskolan är att höja resultaten i svenska och svenska som andra språk men även i alla andra ämnen.

Jag själv har valt att arbeta med dessa tre målsättningar.

- Läsplan skrivs från förskoleklass – åk 9 (Bilaga 1)
- Att implementera Skolverkets diagnosmaterial ”*Nya Språket Lyfter*” tillsammans med några lärare.
- Läsförståelseprojekt med klass 3A, 3B och 3C – lärarna i åk 3. ”*Six Thinking Hats*” av Edward de Bono (Sandell, 2006).
 - Förbättra åk 3:s läsförståelse
 - Minska beroendet av arbetsböcker när det gäller läsförståelse.

Organisation

När det gäller språkutveckling har Grimstaskolan anställt tre erfarna SVA-lärare som även har genomgått studieledarekurs för Gibbons bok ”*Stärk språket – Stärk lärandet*” (2006).

En ny organisering av svenska som andra språk planeras för de yngre eleverna. I stället för förberedelseklassen för yngre elever, ska svenska som andra språk för yngre elever utökas markant och eleverna med annat modersmål få mer anknytning i klass.

Fem nya lokala läsutvecklare har utsetts som tillsammans med specialpedagog blir en läsutvecklingsgrupp på skolan. Det blir förhoppningsvis lättare att genomföra idéer om man är fler.

Åtgärdsplan

Mitt eget projektarbete

En LÄSPLAN (Bilaga1) med kontrollstationer/analysverktyg görs från förskoleklass till åk 9 för att få en tydlig röd tråd. Jag har samlat in information från flera lärare men kommer att fortsättningsvis samtala med flera lärare på alla

stadier. Det är viktigt att lärare och skolläda­ring känner sig delaktiga och vill vara delaktiga i processen.

Ett försök görs för att implementera Skolverkets ”Nya Språket Lyfter”. Sju frivilliga lärare är intresserade att använda det på prov. Lärarna har i oktober fått materialet och vid vårterminens start ska vi göra ett försök att använda materialet för att kunna se vad speciellt elever i åk 3 och 5 behöver för extra stöd inför de nationella proven.

Läsförståelseprojekt som lärarna i åk 3 har påbörjat med inspiration från ”Six Thinking Hats” av Edward de Bono. ”Sex tänkande hattar i praktiken” av Marie Sandell (2006), som jag nyligen köpt in. Det kommer eventuellt att minska användandet av tryckta arbetsböcker. Jag är specialpedagog och testar läsförståelsen före och efter projektet med DLS:s läsförståelsetest. Tid för uppföljning och pedagogiska diskussioner under läsåret.

Hela Grimstaskolan

Nyanställning av lärare med svenska som andra språk planeras för att undervisa i svenska som andra språk för yngre elever.

Följande har vi gjort 2009 för att stärka språkutvecklingen:

1. Grimstaskolan startade höstterminen med en inspirationsföreläsning av Ann-Christine Löfstedt från NCS om språkutveckling inför årets studiecirkel.
2. All skolans undervisande personal genomgår detta läsår en studiecirkel med boken *Stärk språket – Stärk lärandet* (Gibbons, 2006). Efter varje kapitel diskuterar personalen några övningar de genomfört.
3. All undervisande personal genomgår just nu PIM-utbildning (www.pim.skolverket.se). Alla ska under läsåret 2009/2010 nå PIM 3.
4. En gång per termin har rektor och biträdande rektor **resultatdialoger** i alla årskurserna med alla aktuella lärare och specialpedagog. Enligt Utbildningsförvaltningens inspektörsrapport (2008) har vi på Grimstaskolan mer strävat mot uppnåendemål än mot strävansmålen, förhoppningsvis blir det på sikt en ändring på detta. På resultatdialogerna går vi igenom hur många som uppnår målen i alla ämnen. Pedagogik diskuteras och lärare sätter upp mål hur många som de tror kommer att nå uppnåendemålen nästa resultatdialog och vi diskuterar strävansmålen. Samarbete diskuteras och vilka som behöver extra stöd och vad de kan göra mer i sina mindre arbetslag dvs. lärare i samma årskurs. Identifiering görs på så sätt av elever, som behöver extra stöd och hur många av dem man är orolig för, vilka det är och om de kan uppnå målen vid nästa

resultatdialog. Förslag på hur man kan gå tillväga för att få fler elever att förbättra resultat! Viktigt är att på resultatdialogerna diskuterar vi också utmaningar för elever med höga resultat.

5. Några lärare i åk 1-6 arbetar efter Franzéns litteratur om läsförståelse (1997, 2003) och Chambers (1998) och har gemensamma diskussioner, som efterarbete när man läst texter. På sikt pekar det på en förbättring av resultaten i svenska. Det behövs mer pedagogiska diskussioner på skolan för att delge varandra pedagogik, som man upplevt som lyckade och därmed höjer resultaten. Nya biträdande rektor för de yngre åldrarna har föreslagit att man satsar mer på pedagogiska diskussioner på arbetslagsträffarna.
6. På skolan finns också en **mediastudio** där elever kan göra proffsiga digitala berättelser och spela in egen sång och musik. Kulturskolans engagemang har gett både elever och lärare kunskaper i att göra digitala bildspel och filmer. Idag med projektorer i klassrummen är det lättare att visa upp de digitala presentationer man åstadkommit. Tidigare måste man gå till andra utrymmen i skolan och koppla ihop projektor, dator och högtalare. Ju mer lärares kunskap ökar ju mer kan man använda tidens digitala verktyg och det gynnar eleverna lärande och det påverkar måluppfyllelsen i framtiden.

Stockholms stads satsning

Personal från Grimstaskolan har deltagit och ska delta i Stockholms stads satsning på intressanta föreläsning när det gäller språkutveckling. Regeringen har satsat stora ekonomiska resurser på att öka elevernas resultat i bl.a. språkutveckling. Stockholms stad fick 15 miljoner i år att satsa på detta och nästa år 30 miljoner. Hur har vi på Grimstaskolan utnyttjat det staden har erbjudit? Hur kan vi bäst använda dessa resurser?

- En lokal läsutvecklare har utsetts och deltagit i ett nätverk, föreläsningar, konferenser och studiedagar. Nu finns detta läsår fem nya lokala läsutvecklare.
- Jag deltog, som lokal läsutvecklare, på studiedagarna med **Claire Acevedo** (2009) med titeln "Reading to learn". Hon föreläste om hur viktigt det är att arbeta med faktatexter. Förhoppningsvis kommer lärarna att få inspiration direkt av henne, eftersom hon kommer till Grimstaskolan för att ha en hel studiedag i juni 2010.
- Jag har också deltagit i en 4-dagars kurs med Claire Acevedo ht 2009: *Scaffolding for Success with Genre-based Pedagogy* anordnad av Språkforskningsinstitutet.
- Flera föreläsningar på Conference on Language, Literacy an Learning den 14 – 15 maj 2009 handlade om genrer och hur viktigt det är att arbeta med faktatexter. Beverly Derewianka, Claire Acevedo, Pauline Gibbons och Eija

Kuyumeu föreläste om det. Ett antal lärare från Grimstaskolan deltog i dessa föreläsningar.

Flera lärare har använt Mediateket

- Deltagit i kurser och föreläsningar,
- Besökt mediateket för att tittat på lämpliga dataprogram för inköp från Stockholms stads ekonomiska satsning.
- Lärare lånar klassuppsättningar för gemensam läsning och diskussioner.
- Strömmar ner filmer till sin undervisning.
- Bibliotekarie berättar om böcker i åk 3, 5 och 6. Klasserna får samtidigt 25 böcker.

Biblioteket

- Ökat antal böcker i klassrummen och bibliotek genom ekonomisk satsning från Stockholms stad.

Klassrummen

- Inköp av MP3 spelare från Stockholms stads ekonomiska satsning för att kunna hämta skönlitterära böcker från TPB. Hämtat godkännande av justitiedepartementet för nerladdning av talböcker till dyslektiker.
- Köpt in dataprogrammet *Läseboken* med skollicens från Stockholms stads ekonomiska satsning som ska kunna användas i alla klassrum för de yngre eleverna.
- Inköp av skönlitterära böcker och faktaböcker till klassrummen.
- Inköp av material till språkpåsar för de yngre eleverna.

Vi planerar att:

- Toura Hägnesten, expertlärare i Stockholms stad, kommer till Grimstaskolan och föreläser för alla lärare om läsförståelse.
- Claire Acevedo kommer att föreläsa en studiedag om ”*Reading to learn*”

Genomförande

Mitt projektarbete:

- Läsplan skrivs under läsåret genom fortsatt dialog och diskussion med lärare från F-klass till åk 9.
- Läsplanen ska vara klar under vårterminen 2010.
- Läsprojekt genomförs av klasslärarna i åk 3 med start i november 2009.
- Läsförståelsetester (DLS) görs i november 2009 och i maj 2010.
- ”Nya Språket lyfter” - några elever i åk 3 och åk 5 kartläggs i januari.

Hela Grimstaskolan:

- Toura Hägnesten föreläser om läsförståelse 15 februari 15.00 – 17.00.

- Claire Acevedo föreläser om ”*Reading to Learn*” på en studiedag i juni.
- Studiecirkel i ”*Stärk språket – Stärk lärandet*” fortsätter under vårterminen.
- Lärare fortsätter att delta i stadens föreläsningar och kurser i lässatsningen.
- En läsutveckling/språkutvecklingsgrupp startas med fem lokala läsutvecklare plus specialpedagog på skolan för att bättre förankra olika lässatsningar som Stockholms stad erbjuder.

Uppföljning

Mitt projektarbete:

- LÄSPLANEN utvärderas i arbetslagen i maj. Biträdande rektorerna har ansvar för det.
- ”*Nya Språket Lyfter*” utvärderas först med de lärare som använt det och sedan i arbetslagen.
- Testa åk 3 med ett läsförståelsetest i maj. När det gäller läsprojektet i åk 3 måste man fundera över testresultatet, hur det än blir. Det är ju inte säkert att resultatet är bättre! Om det är bättre resultat kan det även bero på tiden som gått och att eleverna har läst mycket. DSL-testet är också uppbyggt på att läsa text och besvara frågor. På läsförståelseprojektet arbetar man däremot med diskussioner på olika sätt och arbetar kreativt med de olika tänkande hattarna (se bilaga Läsplan). En diskussion med elever och lärare för att se vad de tycker, hur de upplever sättet att efterarbete böcker/texter.

Analysera resultatet

Vi beräknar att analysera resultaten 2011 för att se om eleverna har förbättrat sina resultat.

Referenser

Chambers, A. (1998). *Böcker inom oss*. Stockholm: Rabén & Sjögren.

Elbro, C. (2006). *Läsning och läsundervisning*. Stockholm: Liber

Frank, E. (2009). *Läsförmågan bland 9-10-åringar. Betydelsen av skolklimat, hem- och skolsamverkan, lärarkompetens och elevers hembakgrund*. Göteborgs universitet.

<http://www.skolporten.com/art.aspx?typ=art&id=a0A20000004wJacEAE>

Franzén, L. (1997). *Läsförståelse. Två träningsprogram om att göra inferenser eller ”att läsa mellan raderna”*. Stockholm: Ekelunds förlag.

Franzén, L. (2003). *Aktiva läsare. Öva läsförståelse från starten. Att läsa ”mellan raderna” – Lätt som en plätt för mås barn!* Stockholm: Natur & Kultur.

Frost, J. (2002). *Läsundervisning. Praktik och teorier*. Stockholm: Natur och Kultur

Gibbons, P. (2006). *Stärk språket Stärk lärandet*. Hallgren & Fallgren

- Häggström & Lundberg, I. (1994). *Språklekar efter Bornholmsmodellen*. Umeå: Umeå specialpedagogiska centrum.
- Lundberg, I, Herrlin K (2005). *God läsutveckling, Kartläggning och övningar*. Natur och Kultur
- Lundberg, I. (2007). *Bornholmsmodellen, Vägen till läsning. Språklekar i förskoleklass*. Natur och Kultur
- Myrberg, M. (2001). *Att förebygga och möta läs- och skrivsvårigheter*. Skolverket
- Myrberg, M. red. (2003). *Att skapa konsensus om skolans insatser för att motverka läs- och skrivsvårigheter*. Rapport från konsensusprojektet. Skolverket: Stockholm
- Sandell, M. (2006). *Sex tänkande hattar i praktiken*. Malmö. Gleerups
- Skolverkets aktuella analyser (2006). *Med fokus på läsförståelse*. Best. nr. 06:953
- Westlund, B. (2009). *Att undervisa i läsförståelse. Lässtrategier och studieteknik för de första skolåren*. Värnamo: Natur och Kultur

Föreläsning

Håkansson, J. (20091116) Stockholm

Internet

PIRLS.(2007).Progress in International Reading Literacy Study.
<http://www.skolverket.se/sb/d/251>
www.pim.skolverket.se

Bilaga 1

GRIMSTASKOLANS LÄSPLAN

Läsåret 2009/2010

Margareta Lundmark
Grimstaskolan i Vällingby

Vad sker när vi läser?

Ögat följer svarta bokstavstecken
på det vita papperet
från vänster till höger
åter och åter.

Och varelsor, natur eller tankar,
som en annan tänkt,
nyss eller för tusen år sen
stiger fram i vår inbillning.

Det är ett underverk större än att
ett sädeskorn ur faraonernas gravar förmåtts att gro.

Och det sker var stund.

Om konsten att läsa
Olovcrantz 1985, 1996
Wahlström & Wahlstrand

I dagens informationssamhälle är läsförmåga en nödvändig färdighet och för att klara av de krav som ställs i arbetslivet i dag krävs det att man har utvecklat en bra lästeknik och en god läsförståelse. Läsning ligger till grund för i stort sett all verksamhet under hela skoltiden, därför är det viktigt att elever tidigt kommer igång med sin läs- och skrivutveckling. Lärare bör göra allt för att undvika att elever hamnar i Matteuseffektens¹ negativa spiral. Vad som har ansetts vara bra läs- och skrivpedagogik har förändrats under årens lopp och man kan säga att det varit en pedagogisk ”berg och dalbana”. I Läroplanerna för skolan LPO 94 och för förskolan och LPFÖ 98 står följande:

- Skolan ansvarar för att varje elev efter genomgången grundskola behärskar det svenska språket och kan lyssna och läsa aktivt och uttrycka idéer och tankar i tal och skrift.
- Språkförmågan har stor betydelse för allt arbete i skolan och för elevernas fortsatta liv och verksamhet.
- Språk, lärande och identitetsutveckling är nära förknippade.
- Alla ämnen har ett gemensamt ansvar för elevernas språk- och kunskapsutveckling.

Enligt Skolverkets mål ska eleverna i slutet av tredje skolåret;

- kunna läsa bekanta och elevnära texter med flyt.
- kunna läsa elevnära skönlitterära texter och kunna återberätta handlingen muntligt eller skriftligt.
- kunna läsa elevnära faktatexter och instruktioner och kunna beskriva och använda sig av innehållet muntligt eller skriftligt.

Enligt Lpo 94 ska eleverna i slutet av femte skolåret;

- kunna läsa med flyt både högt och tyst och uppfatta skeenden och budskap i böcker och saklitteratur skrivna för barn och ungdom.
- kunna samtala om läsningens upplevelser samt reflektera över texter.

De första skolåren är betydelsefulla för läsinläringen och den allra första läs- och skrivundervisningen är allra viktigast. Läsinläringen har ett starkt samband med självförtroendet och om man misslyckas med sin läsinläring kan det ta sig traumatiska former. Det är viktigt att tidigt arbeta med ett läsförberedande arbetssätt och en enighet finns bland forskare om att fonologisk medvetenhet och förståelse för alfabetprincipen gynnar läsutveckling. I förskoleklassen är det vanligast att den fonologiska träningen sker utan bokstäver på ett lekfullt sätt och att man tränar språklig medvetenhet under leksamma former.

¹ Syftar på Matteusevangeliets 25 kap 29 versen dvs. goda läsare blir bättre medan de sämre läsarnas svårigheter ökar år från år (Stanovich, 1986).

Positiva indikationer att eleverna är på väg mot läsning i förskoleklass är följande (Myrberg, 2001).

Eleven:

- förstår att bokstäver representerar språkljud
- förstår att talade ord kan segmenteras i fonem
- kan identifiera samma ljud i t ex ”Katt” och ”Apa” – hör att ljudet inte finns i ”Hund”
- kan hitta ord som rimmar på ett givet ord
- känner igen både små och stora bokstäver
- kan skriva många bokstäver utan hjälp
- skriver spontant meddelanden som riktar sig till andra barn och vuxna
- kan skriva sitt eget, vänners och syskons namn
- kan skriva några enkla ord

Barn skall uppmuntras att skriva kommunikativt redan i förskoleklass!

Den grundläggande läsundervisningen är av allra största vikt och den bästa läspedagogik i inledningskedet är (Myrberg, 2001):

-
- Struktur – systematisk inläring
- Noga i inledningsstadiet
- Aktiv vägledning
- Ägnar tid åt läsinläring
- Upprepad övning
- Individuell uppföljning av varje elev varje vecka första året
- Läraren behärskar många metoder – allsidighet – grundlig kompetens

Läsning är en komplicerad färdighet och eleverna måste få mycket tid för träning. Eleverna ska identifiera språkljud och ord, förstå vad det betyder och sedan kunna uttala ordet/orden. Man rör sig mellan det skriftligt kodade meddelandet till att identifiera och förstå orden och det kallas för avkodning, som är mycket speciellt för läsning.

Läsning = avkodning x språkförståelse x motivation

Om barn ska lära sig läsa måste de läsa och då behövs böcker. Barn ska ”bada i böcker” och då skönlitterära böcker, men även faktaböcker ska finnas redan i förskoleklass. Det är viktigt att det är elevnära texter så att det handlar om sådant eleverna känner igen och kan identifiera sig med. Viktigt är också att texter känns meningsfulla, väcker intresse, berör och griper tag i eleverna och det gäller oavsett ålder. Det är viktigt att anpassa böcker och texter så att de passar eleverna och att det finns intresserade vuxna som är lyhörda för elevernas intressen och behov.

Böcker ska glänsa som solar
och gnistra som tomtebloss.
Lenhart Hellsing

En inbjudande miljö som inspirerar till läsande och skrivande är viktigt. En läshörna för yngre elever med mycket böcker och mysig soffa att krypa upp i inbjuder till läsning. Viktigt är att det finns papper lättillgängligt och många olika pennor och kriter, lim, tejp och häftapparater så att eleverna inspireras till att skriva kommunikativt. För äldre elever behövs datorer lättillgängliga, så att de kan om de vill skriva texter på dator.

Viktigt är även en arbetsmiljö där eleverna känner sig trygga, för det är då inläring är möjligt.

Explicit läsundervisning är viktigt under hela skoltiden och i alla skolämnen. Det räcker inte med att läsa, man måste också efterarbeta det lästa som t ex genom att samtala, dramatisera, skriva, rita och/eller sjunga. Textsamtal och reflekterande skrivning kring gemensamma läsoplevelser är viktigt för att stimulera barns läslust och för att utveckla deras läsoplevelser/språkförståelse. Viktigt att man under hela skoltiden **anpassar texterna** så att de passar varje elev och är utvecklande för var och en av eleverna. Det gäller att se till att **texterna är elevnära** så att eleverna känner igen sig och kan identifiera sig med det de läser, för att de ska bli engagerade och motiverade. Viktigt är också att eleverna allt mer under sin skolgång lär sig **rörlighet i text** dvs. att de kan röra sig mellan olika genrer och stilar, både när det gäller att läsa som att skriva.

Språkutveckling sker i alla ämnen och alla lärare är ansvariga för att språkutveckling sker.

När det gäller läsning gäller det att ”tända en gnista” och få igång deras egen ”motor” så att de **vill** läsa. Vi vill få med alla våra elever på läståget!

Januari 2010

Vi har nu i januari 2010 startat en arbetsgrupp med våra sex lokala läsutvecklare. Vi ska träffas regelbundet under kommande termin och läsår.

En röd tråd går genom hela Grimstaskolan från förskoleklass till åk 9 i följande:

- **Läsförståelse, ordförståelse** dvs. **språkutveckling** ansvarar varje lärare för att det genomsyrar allt eleverna läser och gör i alla ämnen i skolan.

- **Högläsning** – läraren läser högt för eleverna en eller flera gånger i veckan. Högläsning sker oftare ju yngre eleverna är. Lärare och elever diskuterar utifrån det man läst för att utöka läsförståelsen och ordförrådet.

Viktigt att eleverna oavsett ålder får möjlighet att:

- Lyssna på böcker som är anpassade för deras ålder.
 - Läsa och lyssna på elevnära texter som gör att de får lust att läsa.
 - Lyssna på böcker och få kunskap om olika författare
 - Få gemensamma upplevelser för alla i klassen.
 - Få inspirerande lästunder, som förhoppningsvis leder till egen läsning.
-
- **Gemensam läsning.** Hela klassen läser samma bok och ofta är det klasslån från cirkulationsbiblioteket. I de lägre klasserna är det ibland klassens gemensamma läsebok. Klassen diskuterar, reflekterar, analyserar, läraren tänker högt, eleverna blir modell för varandra när de diskuterar och berättar hur de tänker och det ökar elevernas läsförståelse och ordförråd. Eleverna lär om författare, målande språk, skriftspråket, huvudpersoner, personbeskrivningar, miljöbeskrivningar osv.
Gemensam läsning har vi också i skolans alla olika ämnen när vi läser faktatexter högt tillsammans och diskuterar ord och begrepp, men även **olika stilar och genrer.**
 - **Tyst läsning och upprepad läsning** återkommer under alla skolår. I t ex intensivläsningsperioder som återkommer och i samarbete med föräldrar pratar lärarna om det eleverna läst för att utöka elevernas läsförståelse.
 - **Sagor** berättas i förskoleklass och åk 1. Grimstaskolan har sedan fem år tillbaka ett samarbete med Kulturskolan i Stockholm. Ny saga varannan vecka som berättas, dramatiseras av kulturskolans personal. Sagorna bearbetas sedan på olika sätt i klasserna för att få till stånd en positiv språkutveckling. I åk 4-6 läser och skriver eleverna sagor och storböcker, som läses upp för förskolan, förskoleklass och/eller åk 1. Åk 4 har återkommande sagostig ute i den närliggande Grimstaskogen för förskola, förskoleklass och skolans yngre elever.
 - Sagor återkommer även i åk 7 där man skriver/läser sagor och myter. Sagor läses upp för yngre elever. Man diskuterar här sagors ingredienser och uppbyggnad på ett djupare plan.
 - **Nivågrupperade läsgrupper** där eleverna får läsa på sin läsutvecklingsnivå. På alla stadier finns grupper under vissa perioder då man läser intensivt och diskuterar/efterarbetar det man läst.
 - **Dramatisering** görs kontinuerligt tillsammans med skolans dramapedagog varje år.

- Nästa läsårs blivande klasslärare för åk 1, har det här läsåret en lektion i veckan i förskoleklass, för att underlätta övergången och för att förbereda t ex läsförståelse genom att arbeta med upplästa berättelser på olika sätt.

GEMENSAMMA AKTIVITETER

- **Skrivartävling för hela skolan** varje hösttermin. Biblioteksgruppen delar ut priser och nominerar i olika klasser. Det sker i samband med att nobelpriset delas ut. Stor galautdelning i skolans aula i december, med uppläsning av de nominerade och sedan delas priser ut i olika klasser. Även förskoleklasserna är med. De elever som kan skriva, skriver själva annars kan lärarna skriva åt dem.
- **Biblioteket** – Grimstaskolans bibliotek är väldigt fint. Det är bemannat av pedagog flera timmar måndag – torsdag. Skolan har prioriterat inköp av litteratur och Stockholms stads lässatsning har gjort att antalet nya böcker ökat.

ANDRA AKTIVITETER

"Fyll en hylla"

- Eleverna i F-åk 3 utmanas av personalen att läsa ett visst antal hyllmeter, anpassat efter årskurs. Eleverna samlar pappersbokryggar på pappershyllor utanför matsalen och det betyder att eleverna skriver och sedan klipper ut en bokrygg på den bok de läst. Förskoleklassen läser en halv meter bokryggar tillsammans, årskurs ett läser en meter bokryggar tillsammans, årskurs två 1,5 meter och årskurs tre 2 meter. För förskoleklasser räknas högläsning in. Eleverna tävlar tillsammans och var och en som läser en bok bidrar till slutmålet. Om de lyckas och uppnår sina mål kommer personalen att uppträda på en påskshow, där lärarna uppträder som de artister de önskar. Alla äldre elever på skolan vet vad de yngre eleverna håller på med och kommer ihåg deras egna lärares uppskattade show när de gick i de tidigare skolåren.

- Bibliotekariebesök för åk 5 och 6 genom Stockholms stads lässatsning. Alla klasser som har besök får sedan 25 olika böcker. Mycket inspirerande och populärt!
- Bok i världsklass åk 3.
- Författarbesök i åk 3, 5 och 8 genom Stockholms stads lässatsning.

VAD LÄRARE VILL SATSA MER PÅ

- Bokspanarna - en idé som vi hoppas ska genomföras. Tanken är att varje klass ska ha en bokspanare som ska läsa och recensera/tipsa om böcker. Detta ska läggas ut på hemsidan.
- Just nu har lärarna i åk 3 startat med Edward de Bonos hattar i sina nivågrupperade svenska grupper. Lärarna läste en inspirerande artikel i Lärartidningen. Metoden verkar bra för att få barnen att ta olika perspektiv när de läst en text. Lärarna har beställt klassuppsättningar från cirkulationsbiblioteket och alla ska läsa samma bok. Lärarna har också hämtat inspiration från Sandells bok "*Sex tänkande hattar*". Vi på Grimstaskolan fick kritik av skolverkets inspektion att vi är alltför beroende av läromedel/arbetsböcker och förhoppningsvis minskar detta genom det här arbetssättet.

**KONTROLLSTATIONER I LÄSNING OCH SKRIVNING, DVS.
OLIKA ANALYSVERKTYG**

	Fk	Åk 1	Åk 2	Åk 3	Åk 4	Åk 5	Åk 6	Åk 7	Åk 8	Åk 9
Nationella prov				VT		VT				VT
Resultatdialog	HT VT	HT VT	HT VT	HT VT	HT VT	HT VT	HT VT	HT VT	HT VT	HT VT
LUS	VT HT	VT HT	VT HT	VT HT	VT HT	VT HT	VT HT	VT HT	VT HT	VT HT
Fonologisk medvetenhet	jan maj									
Bokstavskontroll Lästest		HT VT								
H4		VT	VT							
Rättstavning			HT VT	HT VT	HT VT	HT VT	HT VT	HT	HT	HT
Läsförståelsetest			HT VT	HT				HT		
Läsförståelsetest Ängelholmsprovet					HT		HT			
Läshastighetsprov DLS						HT				
Ordförståelse								HT		
Nya Språket Lyfter Vi ska försöka implementera	X?	X?	X?	X?	X?	X?				
Språket på väg Vi ska försöka implementera								X?	X?	X?

FÖRSLAG PÅ VAD VI I VÅR ARBETSGRUPP VILL ARBETA MED:

- Kontinuerlig utvecklande och utvärdering av läsplanen
- Försöka implementera *Nya språket lyfter* och eventuellt *Språket på väg*.
- Inköp av litteratur för lärare som visar på ny forskning ang. läsning/skrivning
- Hålla oss ajour angående lämpliga kurser för oss och andra lärare.
- Förslag på vilka böcker elever/lärare ska läsa i de olika årskurserna?
- Försöka hitta mer vi kan samarbeta med över stadierna.
- Vilka dataprogram kan vi använda i olika årskurser?

Referenser

Ahl, A. (1998). *Lärare och läsundervisning. En studie av åldersintegrerad praktik med sex och sjuåringar*. Umeå. Umeå Universitets tryckeri

Druid Glentow, B. (2006). *Förebygg och åtgärda läs- och skrivsvårigheter. Metodisk handbok*. Stockholm. Natur och Kultur

Eggleton, J. (1992). *Whole Language Evaluation reading, Writing and Spelling*. Heinemann: Aukland

Frost, (2002). *Läsundervisning. Praktik och teorier*. Stockholm: Natur och Kultur

Häggström, I. och Lundberg, I. (1994). *Språklekar efter Bornholmsmodellen.Handledning*. Umeå. Umeå specialpedagogiska centrum

Lundberg, I. (2007). *Bornholmsmodellen. Vägen till läsning. Språklekar i förskoleklass*. Natur och Kultur.

Lundberg, I. (2005). *God läsutveckling. Kartläggning och övningar*. Natur och Kultur.

Myrberg, M. (2000). *Att förebygga och möta läs- och skrivsvårigheter. En forskningsöversikt på uppdrag av Skolverket*: Stockholm.

Myrberg, M. red. (2003). *Att skapa konsensus om skolans insatser för att motverka läs- och skrivsvårigheter*. Rapport från Konsensusprojektet. Skolverket. Stockholm.

Sandell, M. (2006). *Sex tänkande hattar i praktiken*. Malmö. Gleerups.

Stanovich, K.E. (1986) Matthew Effects in reading: some consequences of individual differences in acquisition of literacy. *Reading Research Quarterly*, 21 (4). S. 360-407.

Taube, K. (2007). *Läsning och självförtroende*.

Westlund, B. (2009). *Att undervisa i läsförståelse. Lässtrategier och studieteknik för de första skolåren*. Värnamo. Natur och Kultur.

UTBILDNINGSFÖRVALTNINGEN